

Krachtlijnen van het nieuwe Strafwetboek

I. Inleiding

- **Het huidige Belgisch Strafwetboek dateert van 1867**
 - Nog op basis van *Code Pénal* van 1810
 - Ook nog gebaseerd op de ideeën en theorieën van deze *Code*
 - In de loop der jaren veelvuldig bepalingen aangevuld, geamendeerd, opgeheven
 - Gevolg: kritiek dat Sw. (deels) archaisch en gedateerd is, onoverzichtelijk, onleesbaar, complex, inaccuraat minstens onduidelijk, verwarrend en/of onaangepast, etc.

I. Inleiding

- **Herziening van Sw.**
 - Commissie voor de herziening van het Strafwetboek in 1976 (Châtel en D'Haenens)
 - Koninklijk Commissaris voor de Herziening van het Strafwetboek in 1985 (Legros)
 - Commissie Holsters
 - Commissie tot hervorming van het strafrecht in 2015 (Rozie en Vandermeersch)
 - Voorstel van voorontwerp van een nieuw Strafwetboek (2016-2017)
 - Wetsvoorstellen tot invoering van een nieuw Strafwetboek (2019-2020)
 - Commissie tot hervorming van het strafrecht (her)opgericht (2020) (toevoeging van De Herdt)
 - Nieuw voorstel van een nieuw Strafwetboek (2022) (goedgekeurd door ministerraad in juli en oktober 2022 en finaal aangenomen in Kamer op 22 februari 2024)

I. Inleiding

- **Wetten van 29 februari 2024 tot invoering van boek I en boek II van het Strafwetboek, *BS* 8 april 2024**
 - Wet 29 februari 2024 tot invoering van een beveiligingsmaatregel ter bescherming van de maatschappij, *BS* 8 april 2024

I. Inleiding

- **Nieuw Strafwetboek weer opgedeeld in 2 boeken:**
 - Boek I: “algemene regels van het strafrecht” (algemene beginselen, regels in verband met strafrechtelijke verantwoordelijkheid, basisprincipes straffen, ...)
 - Boek II: misdrijven

I. Inleiding

- **Basisobjectieven - sleutelbegrippen:**

- Accuraatheid/rechtszekerheid

- Theorie die bouwt op praktijk/wetenschap en erbij aansluit, optimaal werkend handhavings- en bestraffingskader, evenredigheid
- Bv. duidelijke omschrijvingen, incorporatie van rechtspraak, aanpassen aan actuele realiteit

- Coherentie

- Duidelijke en logische samenhang tussen de verschillende strafrechtsregels onderling (ook in bijzondere en complementaire wetten) en de invulling door de rechtspraak, tegengaan van versnippering
- Bv. gebruik strafmaten, terminologie

- Eenvoud

- Transparantie, naleving & toepassing
- Bv. invoering strafniveaus

■ II. Algemene regels

- = Boek I
 - 7 hoofdstukken
- **Hoofdstuk 1: de strafwet**
 - Legaliteitsbeginsel (incl. non-retroactiviteitsbeginsel en beginsel van strikte interpretatie) (art. 1, 2 en 4 nieuw Sw.)
 - (Extra)territorialiteitsbeginsel (art. 3 nieuw Sw.)

II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 2: het misdrijf**

- Geen onderscheid meer tussen misdaden, wanbedrijven en overtredingen
- Moreel en materieel bestanddeel (=> wederrechtelijkheid), mogelijk verzwarende bestanddelen (art. 5-8 nieuw Sw.)
 - ! Voor onopzettelijke misdrijven: zware fout (art. 7, § 1, 2° nieuw Sw.)
- Verzwarende bestanddelen: verhoging van strafniveau van misdrijf (art. 8 nieuw Sw.)
 - ⇔ Verzwarende factoren: elementen die de rechter in overweging moet nemen om een zwaardere straf uit te spreken binnen hetzelfde niveau (art. 28 nieuw Sw.)
- Strafbare poging (art. 9 nieuw Sw.)

II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 3: de dader**

- Rechtvaardigingsgronden (art. 10-15 nieuw Sw.)
 - Noodtoestand in Sw. + “wettig verzet in geval van misbruik van de overheid”
- Beginsel van individuele verantwoordelijkheid verankerd in wet (art. 16 nieuw Sw: “*Niemand is strafrechtelijk verantwoordelijk dan voor zijn eigen gedragingen*”)
- Dader: in persoon, met anderen (co-daderschap) of door zich te bedienen van een ander persoon als instrument (middellijk daderschap) (art. 17 nieuw Sw.)

II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 3: de dader**

- Deelneming (art. 19 nieuw Sw.)
 - Geen onderscheid meer tussen medeplichtigen en mededaders
 - Zelfde niveau als dader
- Rechtspersoon (art. 18 nieuw Sw.)
- Schuldontheffingsgronden: dwang en dwaling (art. 21-23 nieuw Sw.)
- Gronden van niet-toerekeningsvatbaarheid: minderjarigheid en geestesstoornis (art. 24-26 nieuw Sw.)

■ II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Strafwetboek (1867) nog sterk geënt op boete en vergelding, intimidatie en preventie
 - Gevangenisstraf = maatstraf
- Visie op straffen is ondertussen sterk gewijzigd, o.a. wat betreft:
 - Strafdoelen
 - Vrijheidsberovende straffen: criminologisch(e) onderzoek en studies hebben aangewezen dat er veel (en vaker) negatieve effecten zijn
 - Cf. o.m. de recidivecijfers

■ II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Bovendien:

- Straffen voorzien voor bepaalde misdrijven zijn niet meer in overeenstemming met hedendaagse maatschappelijke en juridische opvattingen
 - Straffen voor bepaalde misdrijven te licht dan wel te zwaar
- Complexe en onoverzichtelijke regels
 - Systeem van correctionalisering/contraventionalisering
 - Conversiemechanisme voor geldboetes voor rechtspersonen
 - Regels voor poging, samenloop, herhaling, ...

- Theorie vs praktijk

■ II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Strafdoelen die de rechter moet nastreven (art. 27 nieuw Sw.):

- Uiten van maatschappelijke afkeuring, bevorderen van herstel van maatschappelijk evenwicht en veroorzaakte schade, bevorderen van maatschappelijke rehabilitatie en re-integratie, beschermen van de maatschappij
- *“Rechtvaardige proportionaliteit tussen misdrijf en straf”* binnen de grenzen van de wet + rekening houden met ongewenste neveneffecten van de straf

■ II. Algemene regels

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Onderscheid overtredingen, wanbedrijven en misdaden wordt afgeschaft
=> ook einde van correctionalisering en contraventionalisering
- Onderscheid hoofd- en bijkomende straffen
- Strafbaarstelling op 8 strafniveaus
 - Per niveau is bepaald welke hoofdstraffen mogelijk zijn + minimale en maximale strafmaat
 - Niveau 1: lichtste straffen => niveau 8: zwaarste straffen
 - Niveau 1-6: correctionele straffen – niveau 7-8: criminele straffen
 - Per niveauverhoging: verhoging van strafminima en -maxima
 - In Boek II bepaald tot welk niveau welke misdrijven behoren

II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**
 - Strafbaarstelling op 8 strafniveaus (art. 36 nieuw Sw.)
 - *Niveau 1*: geen gevangenisstraf meer => alternatieven:
 - Geldboete van 200€-20.000€
 - Werkstraf van 20u-120u
 - Probatiestraf van 6m-12m
 - Verbeurdverklaring
 - Geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel
 - Veroordeling bij schuldigverklaring
 - Bv. smaad (art. 247 nieuw Sw.), laster (art. 240 nieuw Sw.), exhibitionisme (art. 184 nieuw Sw.), belediging (art. 244 nieuw Sw.), verkeersbelemmering (art. 317 nieuw Sw.) ...

II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Strafbaarstelling op 8 strafniveaus (art. 36 nieuw Sw.)

- *Niveau 8*: levenslange vrijheidsberoving of een behandeling onder vrijheidsberoving van 18j-20j
- Bv. genocide (art. 82 nieuw Sw.); misdaden tegen de mensheid (art. 83 nieuw Sw.); een aantal oorlogsmisdaden van categorie 1 (art. 85 nieuw Sw.); moord (art. 97 nieuw Sw.); aanslag op het leven van de Koning of de vermoedelijke troonopvolger (art. 551 nieuw Sw.), geslaagde oorlogsuitlokking (art. 566 nieuw Sw.); opnemen van wapens tegen België of een bondgenoot (art. 569 nieuw Sw.);

■ II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Ook bijkomende straffen (kunnen) voorzien zijn door wetgever (facultatief of verplicht) (art. 37 nieuw Sw.)
 - Geldboete: steeds bijkomende straf, buiten voor feiten vallend onder niveau 1
 - Verbeurdverklaring
 - Geldstraf vastgesteld op basis van het verwachte of uit het misdrijf behaalde voordeel;
 - Beroepsverbod
 - Verval van het recht tot sturen
 - ...

II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Straffen verder uitgewerkt in art. 41 *et seq.* nieuw Sw.
- Gevangenisstraf is ultimum remedium
 - Staat ook expliciet in art. 27 nieuw Sw.
 - Niveau 1: geen gevangenisstraf
 - Niveau 2: gevangenisstraf is niet de eerste keuze => rechter moet motiveren waarom doelstellingen enkel bereikt kunnen worden met gevangenisstraf indien hij deze oplegt (art. 27 *in fine* nieuw Sw.)
 - ⇔ niveaus 3-8: gevangenisstraf wel de gangbare straf
 - Gevangenisstraf: minimum 6m – maximum levenslang
 - Andere hoofdstraffen:
 - Bv. niveau 2: behandeling onder vrijheidsberoving, ET, werkstraf, probatiestraf, veroordeling bij schuldigverklaring

II. Algemene principes

• Hoofdstuk 4: straffen

- Flexibiliteit => diversificatie
- Individualisering maar ook gelijkwaardigheid van de bestraffing
 - Nieuwe/aangepaste straffen: verplichte behandeling onder vrijheidsberoving; geldboete op basis van het financieel voordeel dat het misdrijf heeft opgeleverd
 - Ruimer toepassingsgebied van bepaalde straffen
 - Bv. rijverbod buiten verkeersmisdrijven; beroepsverbod dat veralgemeend wordt; ET dat breder toepasbaar wordt gemaakt
- Afschaffing van vervangende gevangenisstraf bij niet betalen van geldboete
- (Voorlopig) afschaffing van systeem van opdecienen

■ II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Straffen voor RP (art. 38-39 nieuw Sw.)

- Ook 8 niveaus, hoofd- en bijkomende straffen
- Geldboetes zijn (belangrijkste) hoofdstraf, maar geen reconversiemechanisme meer
 - Bv. niveau 8: geldboete van 4,000,000 € - 5,760,000€; niveau 1: 200€-20,000€
- Art. 40 nieuw Sw.: “*De op bepaalde publiekrechtelijke rechtspersonen toepasselijke straf*”: enkel veroordeling bij schuldigverklaring

■ II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**

- Discriminerende drijfveer (art. 29 nieuw Sw.)
- Verzachtende omstandigheden (art. 30 nieuw Sw.)
- Noodweerecces (art. 34 nieuw Sw.) => verschoningsgrond: verlaging van strafniveau
- Ander systeem van herhaling (art. 60 nieuw Sw.) en ook regels voor samenloop aangepast (art. 61-62 nieuw Sw.)

II. Algemene principes

- **Hoofdstuk 4: straffen**
 - Opschorting/(probatie-)uitstel: principieel behouden, maar nu regels in art. 64-65 nieuw Sw.
- **Hoofdstuk 5: burgerrechtelijke bepalingen en beveiligingsmaatregelen** (art. 66-72 nieuw Sw.)
- **Hoofdstuk 6: tenietgaan en verjaring van straffen en van burgerlijke veroordelingen** (art. 73-75 nieuw Sw.)
 - Aanpassing van de regelen voor verjaring van de straffen (art. 74 nieuw Sw.)
 - 5j-20j/onverjaarbare misdrijven
- **Hoofdstuk 7: diverse bepalingen** (art. 76-78 nieuw Sw.)

III. Misdrijven

- **Boek II**

- = de misdrijven (art. 79-691 nieuw Sw.)
 - Huidig Sw.: art. 101-566
- Voorafgaande titel (gemeenschappelijke bepalingen) + 8 titels:
 - Ernstige schendingen van het IHR
 - Misdaad van ecocide
 - Misdrijven tegen de persoon
 - Misdrijven tegen de openbare veiligheid
 - Valsheden
 - Misdrijven tegen het vermogen
 - Economische misdrijven
 - Misdrijven tegen de Staat en zijn functioneren

III. Misdrijven

- **Boek II**

- Nieuw: o.m. ecocide (art. 94 nieuw Sw.), aanzetten tot zelfdoding (art. 109-111 nieuw Sw.), overname van misdrijven uit bijzonder wetten
- Aanpassingen: o.m. foltering (art. 112 nieuw Sw.), terrorisme (art. 387 nieuw Sw. ⇔ art. 141*bis* huidig Sw.)
- Coherentie verhoogd: o.m. wat betreft bv. leeftijd voor seksuele meerderjarigheid
- Schrapping: o.m. 'nachtrumoer' (art. 561 huidig Sw.)

III. Toekomst

- **Datum van inwerkingtreding:** 8 april 2026 (met uitzonderingen) (art. 38 nieuw Sw.)
 - Aanpassing andere wetgeving
 - Overgangperiode
- **Andere verwante initiatieven**
 - Nieuw Wetboek van Strafprocesrecht
 - Nieuw Wetboek van Strafitvoering
 - MB 13 maart 2024 houdende oprichting van een Commissie Strafitvoeringswetboek
 - Met strafuitvoeringsregels voor verschillende straffen (niet enkel gevangenisstraf, maar ook ET, werkstraf, probatiestraf, ...)

DEFENCE

Dank voor uw aandacht!

